

Papirløse innvandrere

Mange papirløse innvandrere i Norge lever under uverdige forhold og sliter med somatisk og psykisk sykdom, stress og ensomhet. Å leve uten lovlig opphold er svært vanskelig, og den utrygge situasjonen skaper og opprettholder helseproblemer. Nødvendig helsehjelp er derfor vesentlig for deres evne til å håndtere egen situasjon, også i forhold til mulig retur. Det er et problem at papirløse innvandrere unnlater å oppsøke helsetjenesten av frykt for å bli registrert eller for at helsepersonell "angir" dem til myndighetene.

Legeforeningen mener at:

- Rett til helsetjenester må springe ut fra individets medisinske behov, våre internasjonale forpliktelser og ikke innvandringsregulerende hensyn.
- Den aktuelle gruppen må gjøres kjent med sine rettigheter, om helsepersonellens taushetsplikt og helsevesenets organisering generelt. Helsepersonell må kjenne sin plikt til å yte hjelp ved akutt sykdom.
- Barn i gruppen papirløse innvandrere er en særlig utsatt gruppe, og er i stor grad forhindret fra å motta nødvendig helsehjelp, på grunn av foreldres frykt for å bli oppdaget. FNs barnekonvensjon gjelder alle barn, og staten er gjennom denne forpliktet til å sørge for at barn ikke blir diskriminert.
- Myndighetene må etablere praktiske ordninger som gir gruppen tilgang til helsehjelp og medisiner på linje med alle andre i Norge dersom de ikke er betalingsdyktige. Først da er denne gruppen sikret reell tilgang på grunnleggende helsetjenester.

Bakgrunn

Papirløse innvandrere er en gruppe vi vet relativt lite om. Statistisk sentralbyrå anslår at omkring 18 000 personer med ulik nasjonalitet lever som papirløse innvandrere. Det er grunn til å anta at det er et ikke ubetydelig antall barn og mindreårige i denne gruppen. Gruppen består av asylsøkere som har fått endelig avslag på søknaden, personer som har tatt seg ulovlig inn i Norge uten at utlendingsmyndighetene kjenner til dem, og personer som ikke har reist hjem etter at turistvisumet er utløpt. Best mulig helse for alle er en rettighet nedfelt i FN-konvensjonen om, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, som også Norge har ratifisert.

Mange papirløse innvandrere har begrenset kjennskap til regelverket og om helsepersonellens taushetsplikt og mangler den nødvendige tillit til systemet. Deres helserettigheter er regulert i forskrifter. Rett til øyeblikkelig hjelp og nødvendig helsehjelp som ikke kan vente, dvs. helsehjelp som ikke kan vente mer enn tre uker. Konsekvensen er at pasienter må vente til situasjonen blir akutt, noe som innebærer økt lidelse og risiko for dårlig behandlingsresultat. Dette er særlig til hinder for at papirløse innvandrere får psykiatrisk hjelp. For helsepersonell er det også en hemsko at de må vite om pasienten oppholder seg lovlig i landet for å gi dem helsehjelp. Bortsett fra smittevern, må pasienten selv betale tjenestene og edisinene. Noe som i praksis er bortimot umulig for mennesker uten rett til å ta arbeid.

Selv om alle barn i Norge i prinsippet har rett til behandling for sykdom og helsehjelp, er barn av papirløse innvandrere, også de som er født i Norge, i stor grad forhindret fra å motta

nødvendig helsehjelp i tidlige leveår. Papirløse barn mangler tilgang på fastlege. FNs barnekonvensjon gjelder alle barn, og staten er gjennom denne forpliktet til å sørge for at barn ikke blir diskriminert.

Helseproblemer som ofte rapporteres blant papirløse innvandrere relaterer seg i hovedsak til skader (herunder arbeidsskader), infeksjoner, seksuelt overførbare sykdommer og psykiske lidelser. Det forekommer også betydelige helseplager relatert til høyt stressnivå.

Helseproblemene til papirløse innvandrere er også knyttet til usikre livsforhold, dårlig levestandard og arbeidsvilkår. Generelt dårlig helse blant papirløse innvandrere vedlikeholdes og forsterkes av språkbarrierer, lite kunnskap om og bruk av helsetjenestene og frykten for å bli oppdaget av immigrasjonsmyndighetene. Smittefaren med hensyn til tuberkulose og HIV, øker også betydelig fordi gruppen ikke oppsøker helsetjenesten. Både sett fra et humant perspektiv og fra et folkehelseperspektiv er dette uholdbart.

Å begrense tilgang til helsehjelp for papirløse innvandrere er også dårlig folkehelsepolitikk. Det antas at gruppen som helhet har større forekomst av smittsomme sykdommer som tuberkulose og HIV, og at disse ofte er underdiagnostiserte. Manglende helsehjelp kan føre til alvorlige konsekvenser for den enkeltes helse, og også for mennesker som kommer i kontakt med denne gruppen. Det er et forebyggende aspekt ved å tilby behandling, da smittsomme sykdommer kan oppdages og behandles tidlig.

Samfunnspolitisk avdeling